

1. Валентин и валентинизъм.

Валентин е християнски мистик и поет от 2-ри век. Често е наричан “гностици” заради значимостта, която отдава на мистичното познание (гноза). Роден е във Фребонис, Горен Египет, около 90-та година; получава образование в Александрия, където е ученик на християнския учител Тевдас; последният му предава секретната мъдрост (софия), която навремето е получил лично от апостол Павел.

Подобно на повечето раннохристиянски мистици, Валентин има видение на възкръсналия Христос. Около 120-та година той става учител по гноза в Александрия като бързо добива голяма популярност в Египет и Сирия. Около 136-та година основава своя школа в Рим; сред най-известните му ученици са Теодотус, Хераклеон, Птолемея и Маркус. Впоследствие

валентиновите школи разцъфтяват в Рим, Александрия и Антиохия (най-големите центрове на ранното християнство). В Рим школата му е под патронажа на Хераклеон и Птолемея, в Александрия – на Теодотус, в Антиохия – на Аксион. Маркус се е подвизавал в Лион, където дейността му на християнски учител и гностик е вбесявала местния епископ Иреней.

Валентинистите никога не са се смятали за нещо отделно от ортодоксалната църква. Те са вземали участие в църковните служби, но са организирали и свои частни събирания, на които са привличали християни, интересувани се от по-пълно езотерично посвещение в Христовата доктрина. Целта на такива събирания била да се определи нивото на кандидатите. По степен на чувствителност към Христовото учение, валентинистите разделяли хората на три групи: материални – идентифицирани с тялото и нечувствителни към Христос, психични (psychikoi) – идентифицирани с душата и ориентирани към психичното учение на църквата, почиващо на етиката и вярата във външен Спасител; спиритуални или пневматични (pneumatikoi) – идентифицирани с духа и готови за езотерична гноза. Валентиновата школа предлагала начални класове за психични християни (какви били повечето) и напреднали класове за пневматици, които получавали пълното учение. Последното се съпровождало от сериозна самодисциплина за постигане на

вътрешно откровение и гноза. За получил гноза се смятал този, който доказвал спиритуалната си зрялост чрез личен поглед върху Христовото учение, смело говорене и творческа интерпретация. Това според валентинистите били знаци за директна връзка с Божественото; такъв човек получавал Валентинов баптизъм и ставал инициат в спиритуалната Валентинова църква – либерална езотерична група от осъзнати индивиди, постигнали вътрешна свобода от конвенциите на обществото и свързани чрез споделени секретни сакраменти и клетва за спазване на тайна пред непосветените.

Спиритуалната Валентинова църква – като църква в църква и езотерична школа за напреднали “пневматици” – е дразнела силно по-елементарните умове в ранната църква. Известни са гневните филипик на Тертулиан и Ирней срещу валентинистите. Все пак школата просъществува свободно докъм 4-ти век, когато християнството става държавна религия и започва преследването на “еретиците”. Водещи полулегално съществуване, валентинистите оцеляват до 9-ти век; оттам нататък влиянието на валентинизма вече престава да е външно (чрез учители и школи), а се превръща в чисто духовно – чрез видения, съзерцания и откровения.

Валентиновата църква окончателно се превръща в спиритуална църква на малцината, избрани лично от Исус Христос.